

Jaarverslag 2021

natuurstudie | natuurbeleving | natuurbescherming

Natuurvereniging Hollandse Delta
een afdeling van de KNNV

Inhoudsopgave

1	<i>Jaarverslag 2021 Natuurvereniging Hollandse Delta</i>
1	<i>Inleiding</i>
1	<i>Naamsverandering</i>
2	<i>Onderzoeken</i>
3	<i>Natuureducatie</i>
3	<i>Werkgroepen</i>
3	<i>Insectenwerkgroep</i>
4	<i>Paddenstoelenwerkgroep</i>
4	<i>Plantenwerkgroep</i>
5	<i>Werkgroep Natuur & Beleid</i>
7	<i>Samen voor de Aal</i>
8	<i>Vogelwerkgroep</i>
9	<i>Zoogdierwerkgroep</i>
10	<i>Organisatie</i>
12	<i>Financieel verslag</i>
13	<i>BIJLAGEN</i>

Jaarverslag 2021 Natuurvereniging Hollandse Delta een afdeling van de KNNV

Inleiding

Ook dit jaar speelde de coronapandemie de NHD parten. Wederom waren er veel activiteiten gepland die moesten worden afgelast, zoals een orchideeëncursus, gegeven door prominente docenten, uit het hele land afkomstig. Excellente groeiplaatsen zouden worden bezocht. Een kraanvogelweekend naar Duitsland was voor de vogelaars iets om het hele jaar naar uit te kijken. De Markerwadden zouden worden bezocht. In 2022 gaan we het met de kraanvogels nog een keer proberen. Driemaal is scheepsrecht!

Met name het bestuur en de werkgroep Natuur & Beleid hebben veel digitaal vergaderd. De meeste werkgroepen waren er minder enthousiast voor te maken. Het menselijk contact, dat misten we toch eigenlijk allemaal heel erg. Met de landelijke KNNV en vele overheden werd er veelvuldig per beeldverbinding overleg gevoerd. Het zou zo maar kunnen zijn dat enige vorm van digitaal overleg ook in de toekomst blijft bestaan.

Wat gelukkig wel kon doorgaan, waren de vele onderzoeken die al waren ingepland. Juist omdat de meeste van deze onderzoeken door

een of twee personen worden uitgevoerd, konden de meeste inventarisaties gewoon doorgang vinden. Ruim 100 onderzoeken werden er weer uitgevoerd.

Na drie warme en droge jaren was het voorjaar nat en koud. Met name de vlinders hadden er last van. Juni was daarna de warmste ooit en dat gold ook voor de laatste dagen van december en de jaarwisseling.

De keizersmantel was voor het tweede jaar op rij in grotere aantallen te bewonderen. Ook dat heeft met een opwarmend klimaat te maken. Voorne werd verrijkt met de komst van twee nieuwe zoogdierensoorten: de steen- en de boomarter. Het ecosysteem werd hiermee beslist completer, temeer als bedacht wordt dat ook de vos het eiland al in flinke aantallen heeft bereikt. Opvallend was tot slot ook de komst van de grote zilverreiger, die zowel op het Breede Water als het Quackjeswater is gaan broeden.

Dit jaarverslag gaat natuurlijk ook over al die activiteiten die in 2021 zijn ontplooid. Het laat vooral zien wat een geweldige hoeveelheid werk er weer is verzet.

Naamsverandering

In 2020 veranderde de naam van onze organisatie in Natuurvereniging Hollandse Delta, kortweg de NHD. We blijven een afdeling van de KNNV. De naam "Hollandse Delta" sluit beter aan bij ons feitelijke werkgebied. Met het woord "Natuurvereniging" denken we bij een breder publiek beter tot uiting te kunnen brengen waarvoor we staan. In onze public relations gaan we steeds uitdrukkelijker deze naamsverandering communiceren, bijvoorbeeld in onze rapporten, persberichten maar ook folders en banners. In 2021 leidde dat tot bijvoorbeeld tot het uitbrengen van een nieuwe flyer en de aanschaf van een nieuwe banner.

Onderzoeken

Ook in 2021 zijn er op verzoek van Natuurmonumenten (NM) en het Zuid-Hollands Landschap (ZHL) weer tientallen onderzoeken naar de natuurwaarden van hun natuurgebieden uitgevoerd. Voor Staatsbosbeheer werd de Ravensehout in Hellevoetsluis op dagvlinders geïnventariseerd en de polder Biert op weidevogels.

Op verzoek van landelijke soortorganisaties als Sovon Vogelonderzoek, FLORON, de Vlinderstichting, RAVON en de Zoogdiervereniging is een groot aantal monitoringsprojecten uitgevoerd. Deze onderzoeken worden door één of enkele werkgroepen tegelijk gedaan.

Integrale onderzoeken

In 2021 hebben alle werkgroepen gezamenlijk het in 2018 begonnen onderzoek naar de effecten van het op een **Kier** zetten van de **Haringvlietsluizen** voortgezet. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in het Quackgors (Hellevoetsluis). Het onderzoek zal in 2022 worden afgerond.

In het eerste nummer van ons magazine In de Branding van 2019 is de nulmeting van 2018 gepubliceerd. De onderzoeksresultaten zijn te vinden in de jaarboeken 2019 en 2020.

In 2017 is het Zuid-Hollands Landschap een samenwerking aangegaan met het energiebedrijf **Greenchoice**. ZHL krijgt voor een periode van vier jaar financiële steun om in het natuurgebied Groene Strand West (Oostvoorne) maatregelen te treffen die de biodiversiteit bevorderen en kwetsbare soorten in staat stelt zich hier te handhaven. ZHL heeft de Natuurvereniging gevraagd vanaf 2019 voor een periode van vier jaar de effecten van de genomen maatregelen te meten. De resultaten en de eerste beheeradviezen worden in onze Jaarboeken gepubliceerd als ook in de afzonderlijke rapportages van de werkgroepen zelf. In de eerste aflevering van ons tijdschrift In de Branding in 2021 beschreef Sander Elzerman de eerste resultaten van dit project.

In vier gemeenten op Voorne-Putten zijn tot slot de flora c.q. de dagvlinders van ecologisch beheerde terreinen geïnventariseerd om na te gaan wat het nieuwe beheer oplevert. De planten- en insectenwerkgroep publiceerden hierover gezamenlijke rapportages. In Hellevoetsluis werden ook muizen en vleermuizen geïnventariseerd.

Hoeveelheid onderzoeken

In 2021 zijn er meer dan 100 onderzoeken verricht. De toename is vooral te danken aan de groeiende vraag van de gemeenten naar flora- en vlinderonderzoek. Deze vraag zal de komende jaren naar verwachting verder toenemen. Om die reden is het overleg met de natuurorganisaties over hun wensen voor 2022 vervroegd. Ook de gemeenten zijn verzocht hun onderzoekwensen op dat moment kenbaar te maken, zodat we vraag en aanbod beter op elkaar kunnen afstemmen.

Digitalisering onderzoeken

In 2021 heeft de insectenwerkgroep in samenwerking met een daarin gespecialiseerd bedrijf speciaal voor onze Natuurvereniging een app verder ontwikkeld om vlinderwaarnemingen al online in het veld op de smartphones van de onderzoekers in te voeren. Tot nu toe gebeurde dat op schrift en werden de waarnemingen thuis op de computer verwerkt. Met deze app is dit jaar naar tevredenheid geëxperimenteerd. Niet alleen kunnen de data veel efficiënter worden verwerkt, maar tegelijkertijd kunnen we daarmee over verspreidingsgegevens van vlindersoorten over natuurgebieden en hun vegetatie beschikken. In 2022 zal de insectenwerkgroep het gebruik verder gaan invoeren.

Standaard voor onderzoeksrapporten

De werkgroepen hebben een aanvang gemaakt met het ontwerpen van een standaard voor hun onderzoeksrapporten. De omslag en binnenpagina zullen voortaan op identieke wijze door alle werkgroepen worden vormgegeven. In 2021 zal ook de opzet van de rapportages verder worden gestroomlijnd.

Keveronderzoek. Foto: Theo Briggeman

Natuureducatie

Cursussen

Samen met het Instituut Voor Natuureducatie (IVN) en het Zuid-Hollands Landschap konden als gevolg van de coronapandemie slechts drie cursussen doorgang vinden, de zoogdiercursus, bomencursus en vogelcursus in aangepaste vorm. Er namen 34 cursisten aan deel. In oktober vond nog wel een keverweekend plaats in het kader van een samenwerkingsproject met Naturalis en de Universiteit van Leiden. Vorig jaar al vond het eerste weekend plaats. De deelnemers aan dit project kregen een cursus in herkennen van keversoorten en deden onderzoek naar de in de duinen van Oostvoorne voorkomende soorten.

Excursies

Het aantal excursies was dit jaar als gevolg van de pandemie zeer beperkt. Uiteindelijk gingen er maar negen excursies door. De estafette dag vond eind augustus nog wel in aangepaste vorm plaats. Ook de woensdagtellers gingen dit jaar op pad. De wekelijkse lijst met soorten werd op Facebook gepubliceerd. Ook zij moesten hun activiteit aanpassen. Carpoolen werd afgeschaft en op een bepaald moment gingen de groepen ook niet meer allemaal tegelijk naar dezelfde locatie.

Lezingen

Met een totaal van 7 lezingen werden er nog heel wat lezingen gerealiseerd. Dat had vooral te maken met het natuurboek dat op poten wordt gezet. Deze lezingen waren, ondanks de corona-beperkingen, telkens zo goed als uitverkocht.

Werkgroepen

Insectenwerkgroep

Corona blijft zijn stempel drukken op de (gezamenlijke) activiteiten.

De enige gemeenschappelijke activiteit is een Zoom bijeenkomst op 25 maart geweest.

Het is wel gelukt om onze werkgroep bijna landelijke bekendheid te geven door de organisatie van de stoomcursus hommels/bijen via Zoom, verzorgd door Linde Slikboer van kenniscentrum EIS.

Ook hebben we aan de basis gestaan van de uitvoering van het Citizen Science project *Expeditie Achtertuin* in Spijkenisse.

Monitoring dagvlinders

Dit jaar zijn er 8 liefhebbers wekelijks op 7 routes bezig geweest met het monitoren van dagvlinders.

Inventarisaties.

Dagvlinders

In 2021 zijn er door 13 vrijwilligers op 15 locaties inventarisaties uitgevoerd, verspreid over Voorne, Putten en Rozenburg. Op een (extra) locatie heeft een nulmeting plaatsgevonden. We hopen daar volgend jaar ook een (echte) inventarisatie te kunnen starten.

Op vier plaatsen vond een inventarisatie van **nachtvlinders** plaats.

Libellen

Hier zijn twee mensen actief, op drie plaatsen in/rond de duinen van Voorne en op een locatie in Spijkenisse.

Hommels.

Na de online speedcursus hommels, is er dit jaar voor het eerst in Hellevoetsluis geïnventariseerd door Hennie Zeij. Een goede aanzet, die vraagt om een vervolg.

Cursussen.

Ook hier heeft Corona weer behoorlijk roet in het eten gegooid.

Er waren afspraken over een hommelmecursus, met veldwerk.

Het is helaas beperkt gebleven tot de professionele en goede/interessante/enthousiaste EN zeer drukbezochte Zoomlezing van Linde Slikboer. We hebben, door de lezing van Johan van het Bosch over het Meetnet Hommels op 25 maart, vervolgens een aanzet kunnen geven tot het onderzoek naar deze groep. Ook hebben we een tweede keverweekend onder leiding van Menno Schilthuizen, Aglaia Bouma en Jan Wieringa kunnen organiseren. Dit gaat waarschijnlijk leiden tot een nieuwe loot aan de stam van onze werkgroep, namelijk een vervolgonderzoek naar kevers.

Waterbeestjes. Foto: Peter Vermaas

Kleine vuurvliinder. Foto: Peter Vermaas

Paddenstoelenwerkgroep

De werkgroep in de huidige vorm bestaat nu twee jaar en heeft zich afgelopen jaar uitgebreid met drie leden. In totaal bestaat de werkgroep uit 11 leden, die in wisselende samenstelling met elkaar op pad gaat. Verschillende gebieden zijn gemonitord op de aanwezigheid van paddenstoelen, waarbij weer meer kennis is opgedaan, niet in het minst door de aanwezigheid van een aantal ervaren paddenstoelenkenners, maar ook door critici die de enthousiastelingen op het rechte pad hielden.

Zo af en toe was de wens een zwam op naam te brengen groter, dan de feitelijke onderbouwing ervan, maar dat zal iedere werkgroep wel bekend in de oren klinken.

Diverse malen zijn de Landtong Rozenburg, het Mildenburgbos, het Quackjeswater, de Kwade Hoek en het Waterbos evenals het Gemeentelijk Duinterrein te Rockanje bezocht en zijn waarnemingen genoteerd. Waarnemingen werden op Waarneming.nl ingevoerd. De werkgroepleden zijn in 2021

17 maal met elkaar op stap geweest, waarbij er elke maand tenminste een keer een telling is verricht.

De werkgroep heeft zich gecommitteerd aan het doen van een nulmeting, uitgevoerd in het park Vogelenzang te Spijkenisse i.v.m. met de komende beheerplannen.

Omdat de leden van de groep al wat meer ervaren zijn, durven een aantal van hen het aan om een kilometerhok in het meetnet te reserveren.

De paddenstoelenmeetnetten zijn onderdeel van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM), een landelijk samenwerkingsverband tussen de overheid en een aantal particuliere gegevens beherende organisaties (NGO's), waarin de aantalsontwikkelingen van allerlei organismen worden gevolgd. De paddenstoelenmeetnetten worden georganiseerd door de Nederlandse Mycologische Vereniging en de Paddenstoelenstichting in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in opdracht van het Ministerie van Economische zaken. In principe loopt je tenminste 2 of meer keer per jaar dezelfde route in het kilometerhok van het meetnet en tel je het aantal paddenstoelen, die in dat meetnet gevonden worden.

Zo loopt de coördinator van de werkgroep zelf vaak langs de zeereep tussen Eerste Slag en het Panpad te Rockanje, waar zij samen met een ander lid probeert de zeereep op paddenstoelen te monitoren. De aantallen in dit Zeereepmeetnet zijn te overzien: 6 soorten en 18 begeleidende soorten.

Voorbeelden van zeereepsoorten zijn de duinstinkzwam, de duinveldridderzwam en het duinfranjehoedje.

Duinstinkzwam

Plantenwerkgroep

Inventarisaties

In 2021 zijn er 36 inventarisaties uitgevoerd voor Natuurmonumenten, het Zuid-Hollands Landschap en de gemeenten Brielle, Hellevoetsluis, Rotterdam, Westvoorne en Spijkenisse. Het betrof de volgende terreinen:

- Landtong
- Mildenburg / Reigersnest
- Sipkesslag, Verbrande Vlak
- De Warande/het Poldertje
- Zuidrandpark
- Mildenburg Bosvijver
- Drenkeling
- Moersaatseweg
- Park Vogelenzang
- Nelson Mandelalaan
- Kanaalweg westzijde
- PQ's Slikken van Voorne
- Ommeloop
- Quackgors
- Beningerslikken vak J
- Hillenhoek
- Waalhoek
- PQ Groene Strand project

Bijenorchis

Daarnaast zijn er tellingen uitgevoerd op de volgende locaties:

- Groenknollen tellen Parnassiavlak/ Hoekje Jans
- Gamanders tellen Gamandervallei en Gentienvallei

Excursies

- De plantenexcursie tijdens de Excursie estafette

Winterprogramma

Tijdens het winterseizoen organiseerde de plantenwerkgroep regelmatig determinatie-bijeenkomsten in het bezoekerscentrum Tenellaplas.

Corona

Helaas zijn in het begin van het jaar een aantal inventarisaties slechts met enkele leden uitgevoerd en stagneerde het winterprogramma medio december in verband met de coronaregels.

Aantal deelnemers aan de activiteiten van de plantenwerkgroep.

Het aantal deelnemers aan de activiteiten van de Plantenwerkgroep is redelijk stabiel gebleven ondanks de coronaregels in het voorjaar. Of dit zo blijft na de lange winterstop is de vraag.

Digitalisering

Dit jaar zijn alle waarnemingen op Waarneming.nl verwerkt.

Coördinatorschap

Aan het eind van het jaar gaf Erik Ketting na een lange staat van dienst te kennen zijn coördinatorschap te willen beëindigen. Hij werd opgevolgd door Theo Hagendoorn.

Moeraswespenorchis

Werkgroep Natuur & Beleid

De Werkgroep Natuur & Beleid (N&B) bestaat nu ruim twee jaar en heeft in 2021 een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. Eind 2019 werd gestart met vijf leden, een duidelijke visie en met een strategie die gericht is op samenwerking met partijen in een zo vroeg mogelijk stadium van besluitvorming rond alle mogelijke zaken die van invloed zijn op natuur, landschap en milieu.

In 2020 hebben we ons vooral bezig gehouden met het opbouwen van ons netwerk. In dat jaar is het ons goed gelukt om structureel in gesprek te raken met alle zes gemeentes in ons werkgebied (Nissewaard, Hellevoetsluis, Brielle, Westvoorne, Goeree-Overflakkee en Rotterdam). Afsproken werd om minstens twee keer per jaar overleg te hebben met de betrokken wethouders en ook is een regelmatig contact met de hoofden van de groendiensten van de meeste gemeentes ontstaan. Daarnaast werden goede contacten opgebouwd met NM, ZHL, SBB, Waterschap Hollandse Delta en incidenteel met andere organisaties.

In 2021 is daar uiteraard mee doorgegaan, maar is het accent veel meer komen te liggen op de inhoud. Inmiddels kunnen we vaststellen dat de Werkgroep Natuur & Beleid, als vertegenwoordiger van Natuurvereniging Hollandse Delta, beschouwd wordt als een serieuze gesprekspartner met heel veel kennis van de in onze regio aanwezige natuur. Bij vrijwel alle zaken die van invloed zijn op natuur en landschap in onze regio worden we inmiddels uitgenodigd om zo vroeg mogelijk zowel in de planvorming, als ook in de besluitvorming onze visie te geven. Het grote voordeel daarvan is dat we veel minder dan vroeger (in de tijd van de SNLVP) formeel bezwaar hoeven te maken tegen allerlei plannen. Toch kunnen we niet helemaal zonder juridische procedures. Kennis inbrengen is niet altijd genoeg. Zo hebben we ons bij het Windpark op de Maasvlakte en de bomenkap aan de Drieëndijk genoodzaakt gezien een bezwaarprocedure te voeren.

De werkgroep bestaat uit zeven leden waarin deskundigheid op het gebied van ruimtelijke ordening, landbouw, ecologie, biodiversiteit, vogels, flora, dagvlinders, energietransitie, juridische zaken, ecologische monitoring, GIS-bestanden, waterschapzaken en zoogdieren zijn samengebracht.

Een greep uit de onderwerpen die dit jaar behandeld zijn:

• Put van Heenvliet

- o Stort verontreinigde grond
- o Inrichting. De NHD is van mening dat de Put van Heenvliet ongeschikt is voor recreatiedoeleinden. Wij dringen aan op een natuurfunctie.
- o Lekkage giftige stoffen naar omgeving Hollemare en Blanke Waal.

- **Omgevingsvisie Hellevoetsluis.** De NHD heeft een zienswijze ingediend op het concept waardendocument dat gebruikt wordt als grondslag voor het op te stellen omgevingsplan. In het uiteindelijke document dat de grondslag vormt voor het opstellen van de Omgevingsvisie Hellevoetsluis zijn vrijwel alle door ons ingebrachte punten overgenomen.

• Citta Romana.

Destijds heeft de SNLVP bezwaar gemaakt tegen de plannen tot bouw van dit park. Onze bezwaren werden toen nog door de RvS afgewezen. Nu gebeurt precies datgene waar wij destijds (o.a.) tegen ageerden: men wil permanente bewoning toestaan.

- Bedreiging van het leefgebied(je) van de **zandhommel** door uitbreidingsplannen van Aquarius.

- **Ecologisch bermbeheer** met alle gemeentes op Voorne-Putten. Sommige gemeentes zijn welwillend, maar erg voorzichtig (publieke opinie). Andere gemeentes kijken vooral naar de kosten. We zijn voorzichtig optimistisch. De eerste resultaten van de uitgevoerde proeven met ecologisch beheerde bermen stemmen hoopvol. Anderzijds vinden we dat de meeste gemeentes wel meer ambitie mogen tonen.

• Karakterversterkend openbaar groen

Westvoorne. De Werkgroep Natuur & Beleid heeft een uitgebreide zienswijze ingediend op inrichting en beheer van het openbaar groen in Oostvoorne (als voorbeeld). Helaas heeft de gemeente hier helemaal niets mee gedaan. We kregen zelfs geen ontvangstbevestiging. Frustrerend. We gaan nu proberen om losse elementen uit dit totaalplan alsnog op de agenda te krijgen. Ook zal dit plan in aangepaste en veralgemeniseerde vorm worden aangeboden aan andere gemeentes.

- **Bomenkap Drieëndijk Heenvliet.** NHD heeft bij de gemeente Nissewaard formeel bezwaar gemaakt tegen het afgeven van een kapvergunning aan Waterschap Hollandse Delta voor meer dan 80 bomen langs de Drieëndijk. Deze gezonde bomen zouden vanwege hun ouderdom om veiligheidsredenen gekapt moeten worden. De Werkgroep N&B heeft na de eerste zitting een uitgebreid voorstel gedaan voor het sparen van bomen, voor beter ecologisch onderzoek voorafgaand aan de kap (was uitgevoerd in november) en voor herinrichting na de kap. Uiteindelijk heeft dit geresulteerd tot een heel goed overleg en hebben wij onlangs ons bezwaar formeel ingetrokken, omdat het Waterschap ons op heel veel onderdelen tegemoet is gekomen. De Drieëndijk zal na de kap ecologisch ingericht en beheerd gaan worden. Er worden vrijwel uitsluitend door ons voorgestelde inheemse bomen en struiken aangeplant en de bermen gaan grotendeels ecologisch beheerd worden. De Drieëndijk zal ingepast worden in het NatuurNetwerk Voorne-Putten en daardoor een belangrijke verbindingsroute gaan vormen tussen de Bernisse en de Blanke Waal, de Hollemare en de Put van Heenvliet (en Brielse Meer).
- In 2020 heeft NHD advies uitgebracht over de herinrichting van een deel van de berm op de **Landtong Rozenburg**, waar veel bomen moesten worden gekapt i.v.m. het goed functioneren van de radarpost. RWS heeft ons advies integraal overgenomen en inmiddels ook uitgevoerd. Er zijn uitsluitend inheemse boomsoorten en inheemse struiken geplant.
- **Natuurlijk Voorne-Putten.** Een aantal boeren op Voorne-Putten doet aan agrarisch natuurbeheer. We hebben kennis gemaakt

en informatie gekregen over hun activiteiten. Daar zitten hele goede elementen bij, maar zo hier en daar hebben we ook twijfels aan effectiviteit van de maatregelen. Afgesproken is contact te onderhouden en gezamenlijk te onderzoeken wat beter kan.

- Een tweetal werkbijeenkomsten zijn bijgewoond m.b.t. **akkerranden**. Deze werden georganiseerd door de Universiteit Wageningen en de verschillende agrarische collectieven in de regio. Hier werd heel open met elkaar gesproken over de voor- en nadelen van deze akkerranden. Deelnemers de boeren kijken vooral naar effecten op plaagbestrijding, waardoor zij minder hoeven te spuiten. De kleurrijke akkerranden met veel exoten blijken zeer gewaardeerd te worden door het langsfietsende publiek en dat is heel belangrijk voor imagoverbetering. De NHD heeft bepleit om vooral via beheer van akkerranden de biodiversiteit in het agrarisch gebied een grotere rol te laten spelen.
- Bezwaarprocedures tegen aanleg van enkele **windmolenparken** in de regio. De NHD is nauw betrokken geweest bij de plannen rond de oprichting van windmolenparken bij de Maasvlakte2, de Haringvlietdam, de Noordzeeboulevard en de Landtong. Overleg met Eneco over het windpark op de Maasvlakte2 heeft geleid tot stevige compensatie voor mogelijk optredende natuurschade. De zeetrekters krijgen op de Maasvlakte een nieuwe vogeltrekpost. En voorts komt er een radar die grote vogels en/of grote aantallen vogels kan detecteren. Deze radar wordt gecombineerd met een zgn. stilstandvoorziening waardoor de molens stilgezet kunnen worden bij naderende grote aantallen vogels. Door de nieuwe windmolens komt er een verbod voor kitesurfers bij de Maasvlakte. Die dreigen daardoor verplaatst te worden richting het Natura 2000-gebied van de Voordelta. NHD is daar fel op tegen. Aan het eind van het jaar sloten de meest betrokken partijen, waaronder de NHD, een intentieverklaring, op basis waarvan het kitesurfen op het kitesurfstrand en het badstrand de komende twee jaar wordt gedoogd en tegelijkertijd een extern bureau de opdracht zal verkrijgen de effecten van het surfen op de broed- en trekvogels diepgaand te onderzoeken. De NHD dringt er daarbij erg op aan een nulmeting deel te laten uitmaken van dit onderzoek, d.w.z. een situatie te creëren waarbij een kiteloze situatie wordt gecreëerd.
- Advies inrichting en beheer openbaar groen **Drenkeling Rockanje**. De Gemeente heeft ons zaaiadvies en het toekomstig beheer overgenomen en uitgevoerd. Helaas worden de plannen ernstig bedreigd door nieuwe woningbouwplannen, waardoor o.a. de ecologische verbinding tussen het aangrenzende duingebied en Meertje de Waal onmogelijk gemaakt wordt.
- Bescherming **kokmeeuwenkolonie** op de strekdammetjes van het Oostvoornse Meer. Er is intensief overleg gevoerd over het terugdringen van verstoring door sportvissers. Overleg verliep nogal vijandig. Sportvissers blijken niet te begrijpen dat er wetten zijn die verstoring verbieden. Waterschap werkte als eigenaar/beheerder ook niet erg mee. Uiteindelijk zijn er borden geplaatst bij

de dammetjes dat het gebied in het broedseizoen niet toegankelijk is en dat betreden strafbaar is. Op de waarschuwingsborden is alleen het logo van de NHD vermeld. Het Waterschap, SBB en de Visfederatie wilden geen vermelding.

- De werkgroep heeft een presentatie gegeven aan de raad van Westvoorne over de stikstofproblematiek en dan vooral over de effecten van de hoge **stikstofdepositie op Voornes Duin**. Die effecten zijn fors en erg negatief voor de aanwezige flora. De hoge depositie op Voornes Duin wordt vooral veroorzaakt door de passerende scheepvaart.
- **Ecologisch bermbeheer** (advisering)
  - o Westvoorne, de eerste proefvlakken blijken succesvol. Onderzocht gaat worden op welke wijze deze beheervorm verder kan worden geïntegreerd in het openbaar groen.
  - o Hellevoetsluis, idem.
  - o Nissewaard zit in de fase waarbij een geheel nieuw Groenplan opgesteld gaat worden. Daarin zal ook aandacht zijn voor ecologisch beheer. De NHD voert regelmatig overleg met de betrokken hoofden van dienst over het op te stellen Groenplan. De NHD heeft een visie aangedragen op de uitgangspunten voor dit plan.
  - o Waterschap Hollandse Delta, gaat naar 60% ecologisch beheerde bermen.
- Voor de nieuw te vormen gemeente **Voorne aan Zee** zal een nieuw, gezamenlijk **Groenplan** opgesteld moeten worden. In het gezamenlijke wethoudersoverleg van de drie betrokken gemeentes is afgesproken dat de NHD uitgenodigd zal worden om in een vroeg stadium mee te praten over het opstellen van dit Groenplan.
- **TenneT**- aanlanding elektriciteitsnetwerken op zee. De NHD heeft op verschillende manieren deelgenomen aan de inspraakprocedure. Uiteindelijk is gekozen voor aanlanding op/via de Maasvlakte. Dat was ook onze voorkeursvariant.
- De Ecologische structuur Voorne-Putten is in kaart gebracht en een voorstel tot uitbreiding/verdere invulling is inmiddels afgerond.
  - o Bestaande natuur
  - o Nieuwe natuur
  - o Ontbrekende schakels
  - o Kreeften kweken
  - o Ecologische bermen, dijken en slootkanten
  - o Agrarisch natuurbeheerOnze poging om ARK te betrekken bij de invulling, onderbouwing en verdere uitrol van dit plan zijn helaas mislukt. Onderzocht wordt op welke wijze we ons ontwerp voor een **NatuurNetwerk Voorne-Putten** opgenomen kunnen krijgen in het provinciale NatuurNetwerk.
- **Overleg met SBB**. Een structureel overleg met de regiovertegenwoordigers van SBB is tot stand gebracht. Gespreksonderwerpen waren o.a.
  - o **Vogelinventarisatie polder Biert.**
  - o **Dagvlinderroute Ravensehout**
  - o **Herplant Mallebos en Brielse Meer**
  - o **Ecologisch beheer**
- **Overleg met NM**
  - o De NHD maakt zich zorgen over het maai-beheer van NM en ZHL in Voornes

Duin. Wij vinden de inzet van een maai- en zuigcombinatie ongewenst. In het overleg hierover heeft NM aangegeven dat ook zij geen voorstander van is, maar dat dit helaas de enige manier is om de verhouding van Voornes Duin door de hoge stikstofdepositie beheersbaar te houden. De NHD heeft erop aangedrongen deze zware machines zo min mogelijk in te zetten.

- **Verzanding voor de kust van Voorne**
  - o In opdracht van onder andere de gemeenten Westvoorne en Goeree-Overflakkee en van NM en ZHL heeft ecologisch onderzoeks- en adviesbureau Arcadis onderzoek uitgevoerd naar de verzanding van de Voordelta voor de kust van Voorne en Goeree. Uit dat onderzoek is gebleken dat die verzanding heel snel gaat en vooral wordt veroorzaakt door de Haringvlietdam (niet door de Maasvlaktes). Hierdoor zullen grote delen voor de kust van Voorne binnen vijf tot tien jaar droog komen te vallen. Hierdoor wordt de strandrecreatie ernstig bedreigd. De NHD heeft deelgenomen aan het zgn. Stakeholders-overleg. Wij hebben aangegeven dat niets doen en de natuur haar gang laten gaan de meest wenselijke optie is. Als dat vanwege de maatschappelijke druk onaanvaardbaar is, en als de strenge Natura 2000-wetgeving dat toestaat, dan is een mogelijke variant waarbij een nieuw zuidstrand aangelegd kan worden alleen bespreekbaar als ook dan natuurlijke processen ruim baan krijgen. Inmiddels heeft NHD een strategische alliantie gevormd met NM en ZHL. In het vervolgotraject zullen we gezamenlijk optrekken.
    - o Inmiddels heeft een aantal (natuur)organisaties een geheel nieuw plan bekend gemaakt voor een totale herinrichting van de Haringvlietmond. In dat plan zal een totaal nieuwe situatie worden gecreëerd waardoor de Haringvlietsluizen onder normale omstandigheden vrijwel volledig opengesteld zijn en waardoor herstel van estuariene natuur weer een serieuze optie wordt. https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?utm_source=newsletter&utm_medium=e-mail&utm_campaign=user-mailing&msg=28607

Naast de in dit verslag opgenomen activiteiten zijn er nog vele, kleinere zaken die allemaal onze aandacht hebben. Dat is eerlijk gezegd te veel om op te noemen.

Omdat dit alles veel werk is, zoekt de Werkgroep Natuur & Beleid nog nieuwe leden die zich betrokken voelen bij ons werk. Aspirant-leden kunnen zich aanmelden bij Piet Mout, coördinator van de werkgroep N&B.

Samen voor de Aal Zuid-Holland 2021

Het is alweer sinds 2015 dat teams van gedreven vrijwilligers ieder voorjaar bij nacht en ontij op pad gaan om wekelijks op verschillende plekken in Zuid-Holland te gaan vissen met een kruisnet in het kader van het project 'Samen voor de Aal'. Dit doen ze aan de zeezijde van kunstwerken op de overgang tussen zout en zoet water, zoals gemalen en sluizen. Het doel is om knelpunten op de migratieroutes van vissoorten die tussen zout en zoet water migreren om hun levenscyclus te voltooien in kaart te brengen. Waterbeheerders kunnen dan maatregelen nemen om op deze plekken de intrekmogelijkheden te verbeteren, door bijvoorbeeld het aanleggen van een vispassage of het verbeteren van een reeds aanwezige vispassage.

Hoofddoelsoort van de kruisnetmonitoring, zoals de projectnaam al doet vermoeden, is glasaal (jonge paling). Ieder voorjaar trekken jonge, doorzichtige glasalen vanaf zee onze binnenwateren in, meestal met een piek in april. De situatie is momenteel echter op zijn zachtst gezegd zorgwekkend. Sinds 2000 schommelt de intrek in de Noordzeeregio rond de 1,5 procent ten opzichte van de jaren '60 en '70. Na 2011 is internationaal een lichte stijging gemeten. Eén van de belangrijkste redenen voor dit lage percentage is de barrièrewerking van kunstwerken op de migratieroutes van deze soort.

Ook in 2021 stonden vrijwilligers in Zuid-Holland weer aan de lat om bij te dragen aan het herstel van de paling. Er werden ruim 2000 trekken gedaan met het kruisnet, verdeeld over 14 plaatsen langs de Zuid-Hollandse kust, waaronder gemaal Gorzeman te Hellevoetsluis, spuisluis Zuiderdiep te Stellendam en spuisluis Rozenburg nabij Kruieningergors. In totaal kwamen ruim 7700 vissen omhoog, behorende tot ten minste 33 verschillende soorten; van blankvoorn tot haring. Van de belangrijkste doelsoort, glasaal, werden bijna 3000 exemplaren gevangen. Daarnaast werden nog ruim 250 exemplaren van oudere stadia van paling (pootaal en gele aal) aangetroffen.

Net als tijdens de voorgaande jaren vond de seizoenspiek van de glasaalintrek plaats in de maand april. De hoogste dichtheid van glasaal werd aangetroffen bij gemaal Schoute in Scheveningen. Hier lag het gemiddelde aantal per trek op ruim 10 exemplaren. Op plaats twee komt spuisluis Zuiderdiep met een gemiddelde van bijna 9 exemplaren per trek. Waarschijnlijk willen grote aantallen glasalen hier naar binnen trekken. Helaas viel de glasaalintrek over het algemeen genomen een stuk lager uit dan in 2018; een topjaar met de hoogste gemeten aantallen sinds het jaar 2000. Dit komt overeen met het beeld in de andere provincies. De beschikbaarheid van deze waardevolle informatie is volledig te danken aan de belangeloze inzet van alle vrijwilligers die de paling een warm hart toedragen. Ook in het voorjaar van 2022 zullen vrijwilligers opnieuw de warmte van de kachel verruilen voor de frisse buitenlucht om zich in teamverband in te zetten om deze bijzondere soort te behoeden voor de ondergang. Voor de 3e keer in de geschiedenis zal dit jaar langs de volledige Nederlandse kustlijn worden gemonitord; van Cadzand tot Delfzijl. Hierdoor kunnen we een nog beter beeld krijgen van de glasaalintrek en

waar het nodig is om de intrekmogelijkheden te verbeteren.

De resultaten bij de Spuisluis Rozenburg in het seizoen 2021:

De eerste glasaal werd gevangen op 18 maart 2021, zelfs 2 stuks. Dat was net zoveel als in geheel 2020.

Totalen:

- 3 x Glasaal.
- 1 x Snoekbaars.
- 4 x Bot.
- 7 x Brakwatergrondel.
- 18 x Driedoornige stekelbaars.
- 93 x Haring
- 18 x Zwartbekgrondel.
- 1 x Marmergrondel.
- 1 X Zandspiering.
- 1 X Kaukasische dwerggrondel.

Vogelwerkgroep

De beperkingen die veroorzaakt zijn door de coronapandemie hebben voor de uitvoering van de geplande onderzoeken gelukkig geen negatief effect gehad. In het totaal werden 20 broedvogel- inventarisaties uitgevoerd:

Voor ZHL:

Bosje van Oranje
Overbosch
Waalhoek
Kaapduin,
Groene Strand West
Westplaat + dwergsterns Slufterstrand

Voor NM:

Meertje de Waal
Merrevliet
Quackgors eilandjes
Quackgors vaste land
Zuiderdiepgorzen
Beningslikken (6 deelgebieden)

Overige gebieden:

Landtong Rozenburg broedvogels

Gemeente Nissewaard

Park Vogelenzang (geen BMP)

SBB

Polder Biert

Door een aantal leden van de werkgroep werd samengewerkt met Vogelbescherming Nederland in de Werkgroep Strandbroeders en als Wetlandwacht.

Ook dit jaar werden diverse Sovon tellingen uitgevoerd, zoals slaapplaatstellingen (aalscholvers/grote zilverreigers, ganzen/zwanen en reuzensterns), watervogels in de winter, MUS (meetnet urbane soorten), MAS (meetnet agrarische soorten), PTT (Punt Traject Tellingen), kolonievogels en de paarse strandloper op de Brouwersdam. De zeetrekters op de Maasvlakte II telden dit jaar meer dan 225 uur vanuit hun speciaal daarvoor gecreëerde trekpost. Er werden ruim 65.000 vogels geteld (zie ook www.trektellen.nl).

In overleg met het Waterschap Hollandse Delta zijn waarschuwborden geplaatst om broedende kokmeeuwen, stormmeeuwen, visdieven, bontbekplevieren en tureluurs te beschermen tijdens het broedseizoen. Het jaar 2021 was ook het jaar van de huiszwaluw. De 5-jaarlijkse eiland dekkende inventarisatie van huiszwaluwen werd gekoppeld aan het thema van de "soort van het jaar".

De jaarlijkse vuilruimactie bij de Beningslikken, waaraan altijd een flink aantal leden meewerken, is dit jaar uit voorzorg met slechts twee personen uitgevoerd in het uiterste, oostelijke deel. Het resultaat was toch nog een flinke zak zwerfvuil.

De ringactiviteiten van de uilenwerkgroep (en het plaatsen en onderhouden van nestkasten) en de twee andere ringgroepen (CES-ringen op de Beerenplaat en de ringgroep van het Parnassiavlak) zijn ook uitgevoerd. Helaas konden daarbij publieksactiviteiten in zeer beperkt mate plaatsvinden.

In 2021 is voor de 24e keer de winter-roofvogeltelling gehouden. Inmiddels worden ook de tellingen in de Hoekse Waard, Tiengemeten en Goeree-Overflakkee vergeleken met die van de NHD. Op Voorne-Putten-Rozenburg werden 374 roofvogels geteld. Hierbij was de buizerd met 274 exemplaren opvallend goed vertegenwoordigd.

Ondanks de veiligheidsmaatregelen rond corona zijn de woensdagtellers toch nog regelmatig op pad geweest. Weliswaar met meer auto's, want carpoolen was niet mogelijk, maar niet met minder enthousiasme.

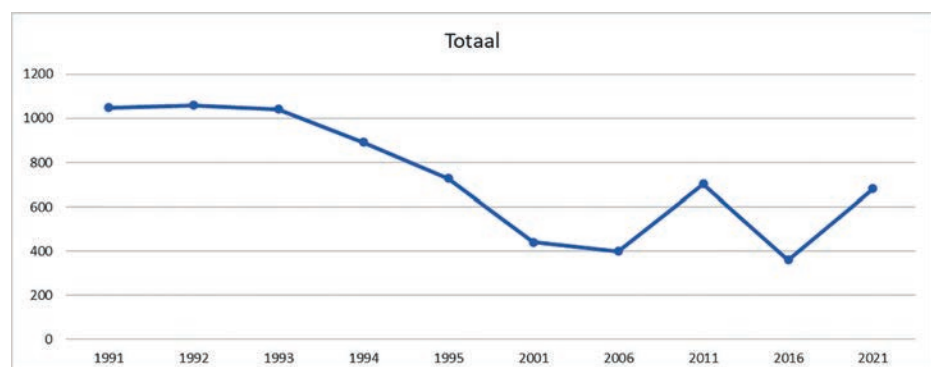
Op 28 augustus gaf de VWG weer de aftap bij de excursie-estafette rond zonsopkomst bij de Strypse Wetering.

Ook dit jaar moest de VWG het geplande vergaderprogramma met de bijbehorende presentaties sterk aanpassen. Tot aan de zomervakantie vervielen alle vergaderingen. Na de zomervakantie konden we met een beperkt aantal bezoekers per vergadering wel samenkomen, totdat in december samenkomsten weer werden afgelast. In september werd er een lezing gehouden door Hans Lammers en Mennobart van Eerden van RWS over Natura 2000 en de vogels rond de Maasvlakte. In de vergaderingen van oktober en december hebben verschillende leden van de VWG de resultaten van hun broedvogelinventarisaties gepresenteerd.

De jaarlijkse vogelcursus met theorieavonden en veldexcursies, die normaalgesproken in het voorjaar plaatsvindt, kon in die vorm ook niet doorgaan. Als alternatief is er een tweetal excursies aangeboden waarin we de najaarstrek gecombineerd hebben met de herkenning van vogels in eclipskleed.

Excursie estafette 2021. Foto: Peter Vermaas

Figuur 2 Aantallen huiszwaluwneesten 1991-2021 Voorne Putten Rozenburg

Zoogdierwerkgroep

Wintertelling vleermuizen

Waar we normaliter de eerste week van het jaar altijd al een groot vleermuisonderzoek doen, bleef het dit jaar lang stil bij de zoogdierwerkgroep. Uit voorzorg, om de vleermuizen tegen corona te beschermen (dus niet van besmetting van mensen door vleermuizen), heeft de landelijke Zoogdiervereniging de wintertelling vleermuizen gecancelled. Ondertussen is er veel onderzoek gedaan naar besmettingsgevaar door mensen en is de conclusie dat er geen enkele aanwijzing bestaat dat de inheemse vleermuispopulatie vatbaar is voor coronabesmettingen, in ieder geval niet door de wijze waarop wij het onderzoek doen. Vleermuizen worden immers niet ter hand genomen maar slechts bekeken. Het ziet er dan ook naar uit dat de wintertelling weer opgestart wordt.

VleerMUS

Op verzoek van de gemeente Hellevoetsluis doet de zoogdierwerkgroep mee met het project VleerMUS. De coördinatie van dit project ligt bij een commercieel ecologisch bureau maar vrijwilligers van onze werkgroep leveren hand- en spandiensten. Zo hebben leden acht trajecten van 20 km door Hellevoetsluis gefietst met een datalogger op de rug om de verspreiding van vleermuizen te registreren. Zie hieronder een kaart met een beeld van waarnemingen op 28 mei 2021 in Hellevoetsluis noord.

Op basis van het door het bureau ontdekte zwermplekken van vleermuizen zijn 5 keer locaties bezocht en uitvliegende vleermuizen geteld. Dat varieerde van 0 tot 43 uitvliegende dwergvleermuizen. Dit project loopt komend jaar nog door.

- Vleermuisexcursies

Er zijn enkele vleermuisexcursies voor derden begeleid, mondjesmaat maar beter iets dan niets.

- Zoogdiercursus voor beginners

Ondanks beperkende maatregelen heeft ook dit jaar weer de zoogdiercursus voor beginners in samenwerking met het IVN plaatsgevonden in en rond het bezoekerscentrum Tenellaplas. Ook al was de groep niet groot, het was weer een geslaagde cursus waar ook weer een muizenonderzoek aan gekoppeld was, zie muizenonderzoeken.

- Braakballen pluizen

In het voorjaar kon de zoogdierwerkgroep nog niet bij elkaar komen zodat toen nog voorradige braakballen geplozen zijn door werkgroepleden thuis. In september zijn we

weer met de groep gestart met braakballen van Goeree-Overflakkee die zijn aangedragen door Ger Maatkamp in samenwerking met de Kerkuilwerkgroep aldaar. Zo zijn er dit jaar (mede doordat we ook op middagen zijn gaan pluizen) 8 partijen uitgeplozen.

In het najaar van 2020 hebben er meerdere ransuilen geroest in Zuidland. Met dank aan enkele Facebook vriendinnen zijn er braakballen geraapt en die konden dit jaar worden geplozen. Met daarin een noordse woelmuis en deze bruine rat.

- Muizenonderzoek

Dit type onderzoek vindt altijd buiten plaats en heeft dan ook geen belemmeringen ondervonden.

Op verzoek van Natuurmonumenten zijn het Quackgors en Spuimonding West onderzocht, op verzoek van het Zuid-Hollands Landschap het Groene Strand (2x) en de Westduinen en op verzoek van gemeente Hellevoetsluis 4 locaties in het kader van Kreken Kweken. Het onderzoek op het Quackgors beschouwen we als afgerond. Enige verandering door het Kierbesluit hebben we niet waar kunnen nemen. Wel dat het getij een enorme invloed kan hebben op het voorkomen van kleine zoogdieren in de lagere delen van het gebied. De overstromingen van afgelopen zomer hebben hun sporen nagelaten.

Het onderzoek op het Groene Strand bevestigde het inzicht dat muizenonderzoek echt een momentopname en specifieke locatie-opname is. Twee onderzoeken kort na elkaar op een afstand van 100 meter leverde een totaal

ander resultaat op.

Vallenonderzoek is overigens "zwaar werk" zoals je op de foto ziet ...

Het onderzoek in de Westduinen bij Ouddorp leverde hetzelfde inzicht op. Gelukkig vingen we weer eens noordse woelmuizen maar over de afstand van ongeveer 400 meter werden ze slechts binnen een straal van 30 meter gevangen. Wat zou het resultaat dus zijn geweest als je die 3 vallen net een kuiltje verder had gezet? Het feit blijft dat er op veel minder plekken in de Westduinen noordse woelmuizen gevonden worden dan in het jaar 2013. Als oorzaak worden de enorm droge en hete zomers genoemd.

Het onderzoek Kreken Kweken voor de gemeente Hellevoetsluis leverde zoals te verwachten was geen noordse woelmuizen op, hoe graag iedereen dat ook zou willen. Wel leverde het meer inzicht op over de verspreiding van muizen over het eiland omdat bij dit onderzoek ook de resultaten van braakbalonderzoek van kerkuilen nabij Kreken Kweken als vergelijking zijn meegenomen.

Organisatie

Bestuur

Marianne Op den Dries gaf dit jaar te kennen haar penningmeesterschap na twee termijnen te willen beëindigen. Ze wordt opgevolgd door Ad Wennekes, die het stokje per 1 januari 2022 overneemt. Het bestuur besloot de functie van natuurhistorisch secretaris af te schaffen. Het onderscheid met de functie van secretaris was vaak niet meer te maken. Ook werd besloten meer met portefeuilles te gaan werken. Tom van Wanum is vanaf medio 2021 de portefeuille "jeugd zaken" gaan behartigen. Hij heeft als eerste stap een samenwerkingsverband met een school in Spijkenisse opgezet.

Archief

In nauwe samenwerking met de werkgroepen is er dit jaar verder gewerkt aan het tot stand brengen van een omvattend archief waarin een flink deel van de onderzoeksrapportages van de afzonderlijke werkgroepen op afdelingsniveau zijn samengebracht. In totaal gaat het om circa 1000 rapporten. Een groot deel van deze rapporten, die vaak decennia teruggaan, is gedigitaliseerd.

Het papieren archief van de afdeling zelf (dat teruggaat tot 1930) is na de verbouwing van het Bezoekerscentrum Tenellaplas daar weer teruggekeerd.

Public Relations

Vrijwel maandelijks werd de Nieuwsbrief aan leden, relaties en andere geïnteresseerden toegezonden. Maandelijks werd er aan circa 300 mensen en organisaties een nieuwsbrief verstuurd. Ook via Facebook werd er steeds informatie met vooral leden en andere particulieren gedeeld. Het aantal Facebook-leden groeide in één jaar tijd van 313 naar 730 leden. Dat lijkt in sterke mate door de coronapandemie te zijn veroorzaakt. De Nieuwsbrief en de website van onze vereniging kregen aan het eind van het jaar een gezamenlijke redactie, die zal bestaan uit John van der Knaap, Astrid van der Schee en Tom van Wanum. Theo Briggeman beëindigde zijn lidmaatschap van de redactie van de Nieuwsbrief.

Het streven was er tot nu toe vooral op gericht om alle excursies en lezingen via persberichten onder de aandacht van de inwoners te brengen. Met regelmaat worden deze berichten naar de plaatselijke pers verstuurd. Het in 2020 geïntroduceerde YouTube Kanaal werd nog niet volop benut. Een kleine expositie van vogelfoto's van eigen bodem was erop te bewonderen. Voor het eerst was de nieuwjaarspraak van de voorzitter hier in een filmpje te zien. Ook de digitale hommels cursus was via deze weg terug te zien. Begin 2021 werd landelijk een volledig vernieuwde website gelanceerd. Onze eigen webmaster John van der Knaap verzette daarvoor enorm veel werk. In het verlengde daarvan veranderde ook de website van onze afdeling flink.

Pers

Ook de pers besteedde weer aandacht aan ons werk. Hans op den Dries werd door Radio Rijnmond geïnterviewd over het huiswaluwproject, terwijl Theo Briggeman in een column vertelde over zijn onderzoek naar de paarse strandloper op de Brouwersdam. Het AD schreef over de opkomst van de halsbandparkiet op Voorne-Putten Rozenburg, waarvoor onze VWG de achtergrondgegevens leverde. Tot slot werd door de pers aandacht besteed aan de bomenkap aan de Drieëndijk in Heenvliet, die ertoe leidde dat de NHD en het Waterschap Hollandse Delta een gezamenlijke herinrichting van het gebied overeenkwamen, onder andere door na de kap een ecologisch beheer van de daar liggende bermen overeen te komen en er inheemse struiken en boomsorten na de kap te laten terugkeren.

Kap van 87 bomen op dijk in Heenvliet gaat door, maar toch is deze natuurvereniging daar blij mee

Op de Drieëndijk in Heenvliet zullen 87 populieren worden gekapt. De bomen zijn aangetast door ziektes en vormen een te groot gevaar voor omwonenden en passerend verkeer. Natuurvereniging Hollandse Delta was eerder tegen de voorgenomen bomenkap, maar gaat nu toch akkoord.

Lex Bezemer AD katern VP, 3 januari 2022.

De populieren op de Drieëndijk in Heenvliet moeten worden gekapt. ©google streetview

De reden daarvoor is dat de natuurvereniging de herinrichting van de dijk door Waterschap Hollandse Delta wel ziet zitten. Aanvankelijk maakte Natuurvereniging Hollandse Delta begin vorig jaar bezwaar tegen de bomenkap. Desondanks bereikten de twee partijen onlangs een akkoord over de herinrichting. Daarbij spraken ze af dat de populieren worden vervangen door inheemse bomen en struiken.

Betere biodiversiteit

Daarnaast zullen de bermen langs de Drieëndijk op een ecologische manier worden beheerd, waardoor er op termijn bloemrijke bermen kunnen ontstaan. Bomen waarin vleermuizen genesteld zitten, zullen niet worden gekapt. Natuurvereniging Hollandse Delta is ervan overtuigd dat deze aanpak de biodiversiteit in het gebied sterk verbetert, zegt een woordvoerder. „De Drieëndijk wordt door de herinrichting en het vernieuwde bermbeheer namelijk een belangrijke ecologische verbinding tussen de Bernisse, de Holle Mare, de Put van Heenvliet en het Brielse Meer.”

In de Branding

De redactie van In de Branding zorgde weer voor de totstandkoming van vier fraaie thema-nummers, te weten over natuur en industrie, Goeree-Overflakkee, natuurinclusieve landbouw en snelheid. Aan het eind van het jaar gaven Theo Briggeman en Katie van der Wende te kennen hun jarenlange lidmaatschap van de redactie te willen beëindigen. Jan Alewijn Dijkhuizen werd (weer) lid van de redactie.

Natuurboek Duinen en Mensen Voorne

Het jaar 2021 stond voor een belangrijk deel ook in het teken van het ontwikkelen van een boek over de mensen en natuur van de duinen van Voorne, dat samen met de uitgeverij Natuurmedia wordt geproduceerd. Niet eerder verscheen er een boek over de natuur van Voorne, laat staan in deze combinatie. De uitgave past in een reeks van boeken die al over andere duingebieden zijn verschenen zoals Texel en het Zwanenwater. De NHD draagt onder meer bij aan het boek door een enorme hoeveelheid inventarisatierapporten in te brengen, foto's aan te leveren en teksten over natuurgebieden, vogels en dagvlinders te schrijven. Het boek zal in het voorjaar van 2023 verschijnen. Aan het eind van het jaar vond in het cultureel centrum de Man in Oostvoorne een lezingenreeks plaats, waarbij aandacht werd besteed aan de eerste resultaten van het vele onderzoek dat nodig is om het boek gestalte te kunnen geven. De lezingen werden druk bezocht.

Toelichting bij het financieel verslag

Ontvangsten 2021:

Gedurende dit jaar is het aantal leden gestegen tot van 245 naar 257. Het aantal donateurs bleef gelijk, namelijk 12.

Opnieuw ontvingen wij een subsidie van € 100,- van de gemeente Westvoorne.

Het ZHL, Uitgeverij Natuurmedia en Applicom hebben een bijdrage gegeven voor het plaatsen van een advertentie in ons blad *In de Branding*.

In 2021 zijn er in samenwerking met het IVN drie cursussen gegeven, te weten de bomen-, zoogdieren- en de aangepaste vogelcursus.

Uitgaven 2021:

Papier- en drukkosten waren begroot op € 2000,-. Dit jaar zijn de kosten ongeveer gelijk uitgevallen.

Door het coronavirus zijn een aantal zaken niet volgens plan gelopen.

Onder overige kosten zijn een aantal zaken opgenomen, waaronder het Zoom-abonnement en de nieuwe roll-up banner met onze nieuwe naam.

Ook zijn er kosten gemaakt voor het natuurboek over Voorne. Deze kosten zijn gemaakt voor de georganiseerde lezingen in de Man, het dropbox-account en de flyer.

Financieel verslag

	werkelijk	begroot
ONTVANGSTEN	2021	2021
Contributies 2021	7497,75	7800,00
Donaties	160,00	200,00
Rente	0,62	0,00
gem. Westvoorne	101,00	100,00
Gift ringgroep Parnassiavlak	0,00	0,00
Inkomsten ringwerk	0,00	0,00
Advertentie IdB	250,00	250,00
Onderzoeken c.a.	1000,00	1400,00
Inkomsten uit cursus	0,00	500,00
Cursusgeld deelnemers	835,00	0,00
	10095,62	10250,00

	werkelijk	begroot
UITGAVEN		
Porto "In de Branding" /penningmeester	530,53	600,00
Papier en drukkosten (extern)	2007,24	2000,00
Overige kosten	240,29	300,00
Bankkosten	190,78	200,00
Lezingen algemeen en werkgroepen (150,00)	0,00	250,00
Lidmaatschappen	52,50	50,00
Afdracht landelijk bestuur	4995,50	5000,00
Zaalhuur	0,00	300,00
Investerings	0,00	900,00
Kosten natuurboek	892,55	0,00
Uitbetaling gift ringgroep	00,00	0,00
Nieuwe folder, flyer, etc.	0,00	750,00
Lezingen en excursies i.s.m. IVN	0,00	0,00
Verdeling cursusgeld KNNV/IVN	0,00	0,00
Cursus kosten	292,37	0,00
	9746,26	10800,00

		Tekort
Exploitatie resultaat begroot (excl. Cursussen)		-550,00
Exploitatie resultaat werkelijk 2021 incl. cursusgeld	349,36	
Exploitatie resultaat werkelijk 2021 excl. Cursusgeld/subsidie	-193,27	
Bezit(incl. cursusgeld) per 31 december 2020	11940,38	
Bezit (incl. cursusgeld) per 31 december 2021	12289,74	
Bezit werkelijk (excl. cursusgeld) per 31 december 2021	10633,49	
contributies 2022 vooruit betaald	0,00	
Triodos lopende zakelijke rekening	6468,58	
Triodos spaarrekening	0,00	
Totaal Triodos in kas	6468,58	
Spaarrekening Roparco	5821,16	
Vogelvoederfonds 31/12/2019	382,00	
Uitgaven 2020		
Inkomsten 2020		Rente
Totaal Voederfonds	382,00	
Totaal Roparco (spaarrekening+voederfonds)	6203,16	

Balans per 31 december 2021

Activa	€	Passiva	€
Materiële vaste activa		Eigen vermogen	
Inventaris 1-1-2020	--	Kapitaal 1-1-2021	11940,38
Aanschaffingen	--	Resultaat 2019	349,36
Inventaris 31-12-2020	--	Kapitaal 31-12-2021	12289,74
Liquide middelen		Vogelvoederfonds	382,00
Triodos	6468,58		
Triodos Spaarrekening	0,00		
Roparco Beleggingsrek	5821,16		
Vogelvoederfonds	382,00		
Totaal	12671,74		
Kruisposten		Overlopende passiva	
Vooruitbetaald	----	Contributies 2020	
		Vooruit ontvangen	-, -
Totaal	12671,74		12671,74

BIJLAGEN**Samenstelling bestuur, commissies en vertegenwoordigingen:****Bestuur:**

Theo Briggeman, voorzitter
 Peter Vermaas, secretaris
 Marianne op den Dries, penningmeester
 Hans op den Dries, public relations
 Jos Schreiner, lid
 Erik Ketting, lid
 Tom van Wanum, lid
 Ad Wennekes, lid

Dagelijks Bestuur:

Theo Briggeman, voorzitter
 Peter Vermaas, secretaris
 Marianne op den Dries, penningmeester

Ledenadministratie:

Marianne op den Dries

Redactie In de Branding:

Theo Briggeman (tot 1-12-2021)
 Peter Vermaas, secretaris
 Tom van Wanum, eindredactie
 Marianne op den Dries
 Jan Alewijn Dijkhuizen (per 1-12-2021)
 John van der Knaap
 Katie van de Wende (tot 1-12-2021)

Illustraties: Eveline van der Jagt

Redactie Nieuwsbrief en website:

Tom van Wanum, eindredactie
 Theo Briggeman (tot 1-12-2021)
 John van der Knaap
 Astrid van der Schee (per 1-12-2021)

Facebook:

Peter Vermaas

Webmaster:

John van der Knaap

Excursiewerkgroep:

Hans op den Dries
 Corrie Lesuis
 Jos Schreiner
 Tom van Wanum

Coördinatoren werkgroepen:

Vogelwerkgroep:
 Peter Vermaas

Plantenwerkgroep:
 Theo Hagendoorn

Insectenwerkgroep:
 Jaap van Elst

Zoogdierenwerkgroep:
 Jan Alewijn Dijkhuizen

Paddenstoelenwerkgroep:
 Els Jonkers-Groot

Werkgroep Natuur & Beleid
 Piet Mout

Vertegenwoordigingen:

Beleidsraad KNNV: Theo Briggeman & Peter Vermaas
 Vertegenwoordigende Vergadering: Theo Briggeman & Peter Vermaas
 Gewestelijk overleg: Theo Briggeman & Peter Vermaas
 Zuid-Hollands Vogelaarsoverleg: Peter Vermaas

Wetlandwacht:

Jan Snoeij

Overleg met IVN VPR:

Theo Briggeman
 Peter Vermaas

Kascommissie:

Bert Klompenhouwer
 André van Baelen
 Maarten Pronk
 Jaap van Elst

Lezingen, excursies en cursussen:**Lezingen en workshops**

10/09
 Mennobart van Eerden en Hans Lammers, Natura 2000 en vogels rond de Maasvlakte 23/10
 Rolf Roos: Nieuw zicht op oud landschap, schets van een boek
 Theo Briggeman: Van wielewaal tot keizersmantel: natuuronderzoek op Voorne 06/11
 Nico van der Wel: Duinbezit en duingebouwen vanaf de middeleeuwen
 Bob Benschop: Een doorkijkje naar 150 jaar recreatiegeschiedenis 13/11
 Menno Schilthuis: De kevers van Voorne 40 jaar later
 Rolf Roos, De flora van Voorne: de eerste resultaten

Excursies:

- 21 augustus Vogelringdag
 - 28 augustus Excursie estafette
 - 02 oktober Euro Birdwatch op de Maasvlakte
 - 30 oktober Nacht van de Nacht

Cursussen:

Hommels (EIS)
 Zoogdiercursus (Zoogdierwerkgroep)
 Workshop Kevers (Naturalis/Universiteit van Leiden)
 Bomencursus (PWG)
 Vogelcursus (VWG, oktober)

Natuurvereniging Hollandse Delta

Ledenadministratie : Marianne op den Dries, Witte de Withplein 5, 3223 SM Hellevoetsluis

☎ 0181 – 318 329 ✉ ledenadministratie@hollandsedelta.knnv.nl

Colofon

Voorpagina: activiteiten tijdens de excursie estafette
(Foto's: Peter Vermaas)

Vastgesteld door de ALV d.d. 24 februari 2022.

Met bijdragen van Theo Briggeman, Jan Alewijn Dijkhuizen, Jaap van Elst, Els Jonkers Groot, Theo Hagendoorn, Jaap Koekendorp, Piet Mout en Peter Vermaas.

Foto's: Theo Briggeman, Jan Alewijn Dijkhuizen, Hans op den Dries, Els Jonkers-Groot, Nel Kuipers en Peter Vermaas.

Eindredactie: Theo Briggeman

Financieel verslag: Marianne op den Dries

Werkgroepen:

<i>Insecten:</i> Jaap van Elst insectenwerkgroepHD@gmail.com	06-25066984
<i>Natuur & Beleid:</i> Piet Mout knnvnatuurbeleid@gmail.com	06-51607503
<i>Paddenstoelen:</i> Els Jonkers paddenstoelenwerkgroepHD@gmail.com	
<i>Planten:</i> Theo Hagendoorn plantenwerkgroepHD@gmail.com	0181-404 362
<i>Vogels:</i> Peter Vermaas vogelwerkgroepHD@gmail.com	0181-324 058
<i>Zoogdieren:</i> Jan Alewijn Dijkhuizen janalewijn@dijkhuizen@kpnmail.nl	0181-484 098

Dagelijks Bestuur:

Voorzitter: Theo Briggeman
tbriggeman@upcmail.nl 06-21283666
Secretaris: Peter Vermaas
secretaris@hollandsedelta.knnv.nl 0181-324 058
Officiële stukken, verzoeken aan werkgroepen etc.
naar het adres:
Schudegge 17, 3224 BP Hellevoetsluis
Penningmeester: Marianne op den Dries
penningmeester@hollandsedelta.knnv.nl
0181-318 329

Bestuursleden

Ledenadministratie: Marianne op den Dries
ledenadministratie@hollandsedelta.knnv.nl
0181-318 329
Nieuwe leden, adreswijzigingen en alle andere leden-
mutaties naar het adres:
Witte de Withplein 5, 3223 SM Hellevoetsluis
PR aanspreekpunt:
Hans op den Dries
lunde06540@upcmail.nl 0181-318 329
Erik Ketting
e.ketting6@upcmail.nl 06-53366611
Jos Schreiner
j.schreiner@upcmail.nl 06-37310760
Tom van Wanum
tomvanwanum@xs4all.nl 06-44694497

Internetsite KNNV afd. Hollandse Delta (Voorne)
<http://www.knnv.nl/hollandsedelta>
Webmaster: John van der Knaap
webmaster@hollandsedelta.knnv.nl 0187-470 047
© Natuurvereniging Hollandse Delta

